

Naturleikeplassen

Idèhefte

Fagdag 13.08.2025

Karen Klepsvik

Innhold

Allemannsretten

Bruk av kniv

Eventyrbilde

Barkebåt og kongleku

Pil og bue

Uro

Drømmefanger

Miniatyrbilde

Reverompa

Greinhuska

Slengdisse

Båtmannsknop og Dobbelt halvstikk

Terninglek

Lek; Sardinmamma

Landart

Spikke aktiviteter

Korde

Naturvev

Haiku-dikt

Allemannsretten

Retten til fri ferdsel er en gammel rett i Norge. Det har til alle tider og for alle mennesker vært lov å bruk og høste av naturen etter nærmere regler. Disse rettighetene blir kalt allemannsretten. I 1957 ble allemannsretten nedfelt i Friluftsløven (Lov om friluftsliv).

I korthet innebærer allemannsretten rett til å ferdes fritt til fots i utmark gjennom hele året når ferdselen skjer hensynsfullt og med varsomhet. Med **utmark** menes all udyrka mark som skog, fjell og hei. **Innmark** er bl.a.. dyrket mark og gårdstun. På innmark kan en bare ferdes når det er frost i bakken eller snødekt, men denne retten gjelder selvsagt ikke gårdstun eller hustomt.

Når en har med skoleklasser eller SFO-grupper på tur, baserer en ferdselen på allemannsretten. Det betyr at den ikke trenger å innhente tillatelse for å ta med en gruppe ut i skog og mark så lenge ferdselen går i utmark. Hvis skolen bruker det samme området mye, anbefales at en informerer grunneier om dette spør om det er spesielle hensyn en bør ta. Dersom en skole ønsker å tilrettelegge et område i utmarka f.eks. ved å rydde stier, lage rasteplass eller sette opp lavvo, må det innhentes tillatelse til dette på forhånd.

Informasjon til barna om allemannsretten og de retter og plikter den innebærer, bør være en naturlig del av uteaktiviteten.

Noen aktuelle momenter å snakke om

Rettigheter:

- Forskjell på innmark og utmark
- Ferdselsrett i utmark når det skjer hensynsfullt og varsomt
- Ferdselsrett på dyrket mark når marka er frossen eller snødekt
- Tenne bål (ikke i skogsmark i tida 15.4 til 15.9)
- Rett til å bade i sjø, vann og elv
- Rett til å plukke bær, sopp og blomster (egne regler for molter i Nord-Norge)
- Rett til å fiske med sportsfiskeredskap i sjø
- Tillatelse til å fiske i ferskvann, men alle under 16 år fisker gratis

Plikter:

- Opprydding: forlate område slik du fant det (sporløs ferdsel)
- Ta hensyn til dyr på beite
- Ta hensyn til fugl og vilt, særlig i hekke- og yngletiden
- Lukke grunder, ikke ødelegge gjerdar

Bruk av kniv

Hva slags kniv bør barna ha?

Det er viktig at kniven er skarp. Hvis kniven er sløv, må barna bruke mye kraft for å spikke. Når barnet bruker mye kraft, blir bevegelsene mindre kontrollerte, og barnet kan være uheldige og skjære seg. For barn som ikke er trent med kniv, bør kniven ha fingerstopper. Fingerstopperen mellom skaftet og bladet forhindrer at hånden glipper på skaftet og glir ned på bladet.

Knivregler

1. Når vi spikker skal vi sitte støtt med brede ben (når du blir flink kan du stå oppreist, men du skal aldri gå og spikke samtidig)
2. Spikk aldri mot deg selv eller andre
3. Spikk fra deg
4. Ha god avstand til sidemannen
5. Sett kniven i slira før du reiser deg
6. Når du skal gi kniven til noen andre må du gi den fra deg på riktig måte: Den som gir, holder i bladet på den siden som ikke er skarp, slik at den som tar imot kan ta skaftet.
7. Lek aldri med kniven

Eventyrbilde

- Sted:** Hvor som helst
- Årstid:** Vår, sommer og høst
- Utstyr:** Ingen ting, evt. en bøtte og et fotoapparat
- Gjennomføring:** Naturen har mange farger og former i sommerhalvåret og er full av materiell for små kunstnere. Lag en ramme på bakken av pinner eller steiner, rammen kan være akkurat så stor som man selv ønsker. Saml sammen naturmateriale, gjerne i en bøtte - steiner, lav, mose, blomster, kongler, pinner, skjell etc. Inne i rammen lages så et bilde av naturmaterialet dere har samlet.
- Ønskes et spenningsmoment, kan hver gruppe seg i mellom bli enige om f.eks en sang eller et eventyr som skal illustreres. Etter på kan de andre gruppene gjette hvilken sang eller hvilket eventyr det er. Ofte blir bildet en blanding av to- og tredimensjonalt. Den muligheten har man ikke med papir og farger! Et fotoapparat kan brukes for å dokumentere bildene dere lager.

Barkebåt og kongleku

Sted: Hvor som helst

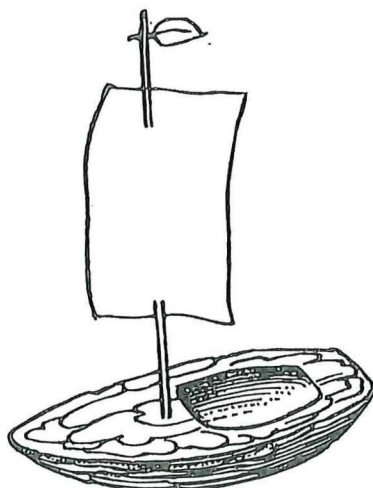
Årstid: Sommerhalvåret

Utstyr: Kniv, og evt. papir

Gjennomføring: Barkebåt spikkes best av stykker med furubark. Bruk kniven til å brette løs barkestykker. Vær varsom og ikke ta for mye fra samme tre! Barkestykkene er lette å spikke i og kan formes som båter. Med pinne som mast og et blad eller litt papir som seil, blir dette en flott skute! Båtene er også fine å sjøsette i små bekker og følge mens de flyter nedover!

Konglekuene lages av tørre kongler man finner på bakken. Stikk spisse pinner inn mellom kongleskjellene som ben og lag hale av barnåler eller liknende! Grankongler blir fine kuer eller hester og furukongler griser, sauer eller hva man måtte ønske!

Barkebåt og kongleku er bare eksempler på leker man kan lage i naturen. Bruk fantasien, lag troll og hester, bondegårder og Knerten! Barns lek med naturmateriale øker fantasien og kreativiteten. En barnehage i Asker forsøkte seg på gradvis å bytte ut lekene inne med naturmateriale. I starten gikk leken med naturmaterialene tregt, men etter hvert var de like viktige som de andre lekene. De andre lekene kom selvfølgelig tilbake igjen etter hvert - vi skal ikke bli helt fanatiske!

Pil og bue

Sted: Trær, skog

Årstid: Sommerhalvåret

Utstyr: Hyssing og kniv

Gjennomføring: Finn en frisk løvtrekvist til bua. Når dere tar friske kvister, så pass på å ta små trær som står tett. Ikke ta alle på et sted, men pass på å «tynne i skogen». Kvisten bør være så lang at bua rekker ca. fra bakken og opp til livet på barnet. Den bør ikke være for myk, da det ikke blir nok spenst i den.

I hver ende av bua lages et hakk rundt kvisten. Bind fast hyssingen i det ene haket. Når du strammer opp hyssingen for å binde det fast i

det andre haket, kan det være fint å sette enden der hyssingen allerede er bundet fast, ned i bakken og bøye bua mens hyssingen bindes fast i det andre haket.

Pila kan gjerne være lett og av en pinne dere bare finner på bakken. Lag spissen i den tykkeste enden. For at pila lettere skal kunne plasseres i bua, kan det være greit med et hakk i bakenden av pila. Gjør barna oppmerksomme på at når de skal lage hakk, må de bryte knivreglene

(spikke mot seg). Derfor må de være meget forsiktige eller få hjelp av en voksen.

Det er ekstra spennende å lage pil og bue hvis det hører til en ramme. Lek indianere en dag - eller i en hel uke. Sett opp en presenningslavvo, lag maten på bål og gå på jakt med pil og bue. Pappfugler er fine å jakte på. Bruk bølgepapp fra gamle pappesker, tegn på fantasifugler og klipp ut. Fuglene kan henges opp i busker og trær, og barna kan gå på jakt og prøve å skyte dem.

Uro

Sted: Fjæra

Årstid: Sommerhalvåret

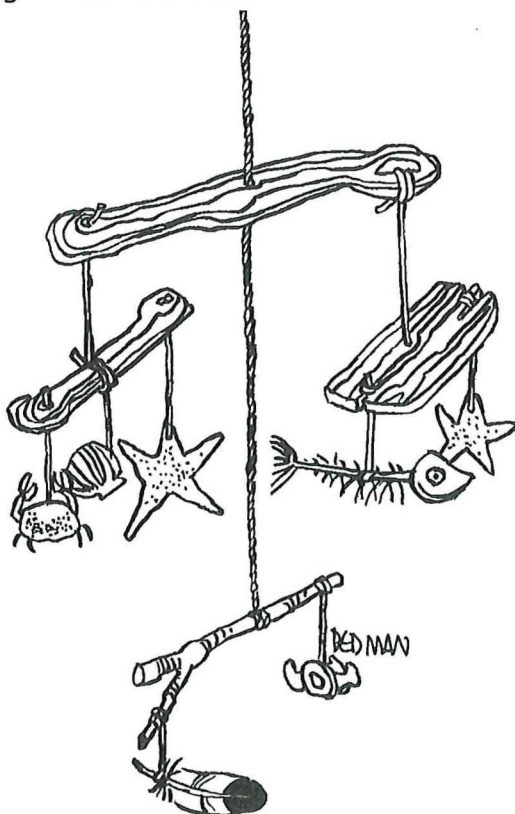
Utstyr: Hyssing/fiskesene, kniv og evt. bormaskin/drill

Gjennomføring: Etter sterk vind finner vi mange spennende ting i fjæra som vi kan lage flotte uroer med - krabbeskjell, blåskjell, sneglehus, trepinner, tørre sjøstjerner, taustumper, korker, fjær og mye mer.

Ved hjelp av litt hyssing eller fiskesene og små pinner og plankebiter fra fjæra kan dere lage skjelettet til uroen. På pinnene og plankebitene kan dere henge alle de små skattene dere fant i fjæra.

For å lage hull i skjell og sneglehus er det best å bruke tynne, skarpe redskaper som knivspiss, syl eller nål. For å lage hull i plankebitene er det kjekt med bormaskin/drill.

Uroen kan henge i treet ved den fine plassen deres, ved inngangsdøra i barnehagen eller inne i kosekroken.

Drømmefanger

Sted: Skog

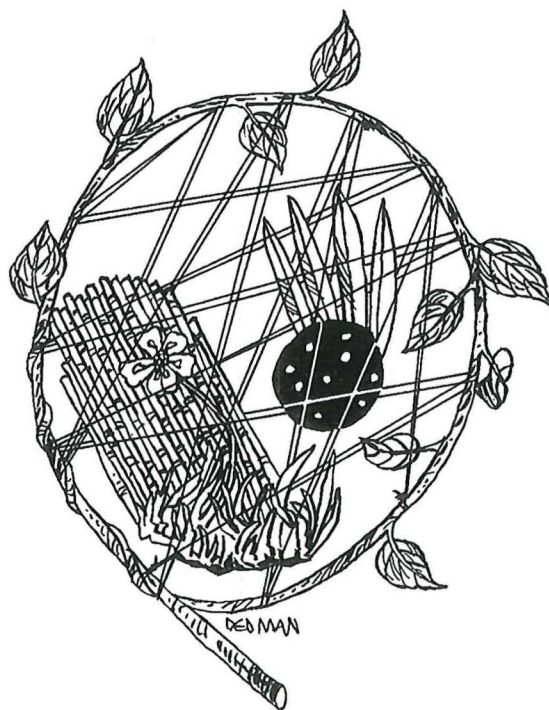
Årstid: Sommerhalvåret

Utstyr: Kniv, hyssing, ulltråd eller liknende og en fersk kvist av løvtre

Gjennomføring: Kutt en lang og tynn kvist fra et løvtre. Kvisten må være lett bøyeelig. Når dere tar friske kvister, så pass på å ta små trær som står tett. Ikke ta alle på et sted, men pass på å «tynne i skogen». Hvis dere skal ta en kvist fra et tre, er det viktig at det står igjen en tapp av kvisten. Selv om dette ikke ser så fint ut, beskytter det treet bedre mot soppangrep.

Surr endene på kvisten sammen slik at det blir en ring. I ringen surres hyssing, tråd eller liknende på kryss og tvers fram og tilbake til det dannes et nett (nesten som en tennisracket). I nettet veves så inn blader, gress, lyng, bær, fjær og annet naturmateriale dere har sanket. Resultatet blir et fint bilde.

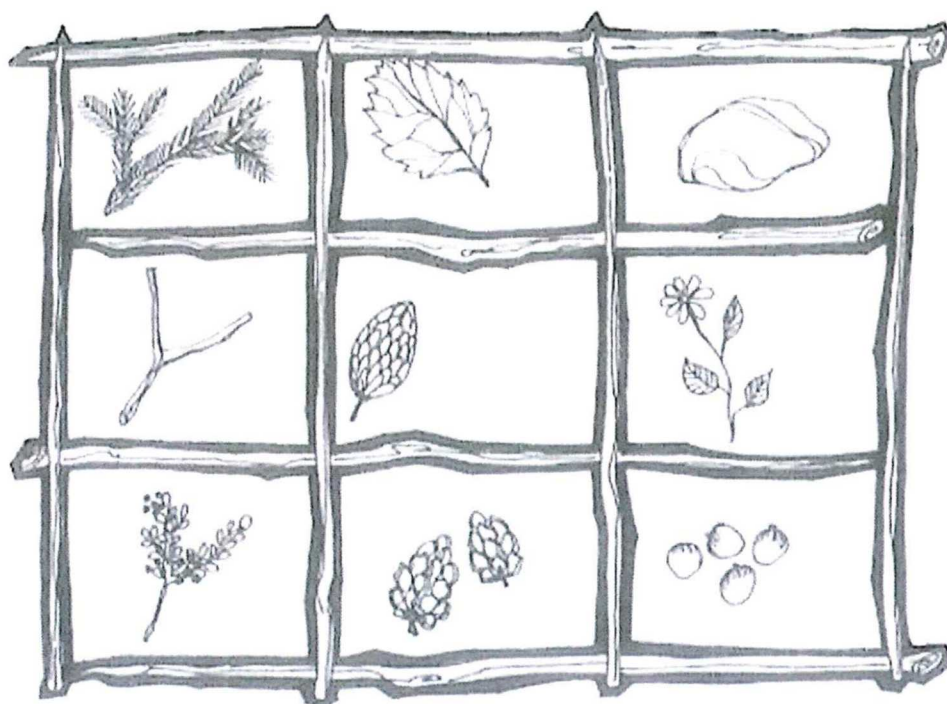
Indianerne hang drømmefangeren over stedet der de sov. Drømmefangeren skulle fange opp de onde drømmene, slik at de fikk sove godt!

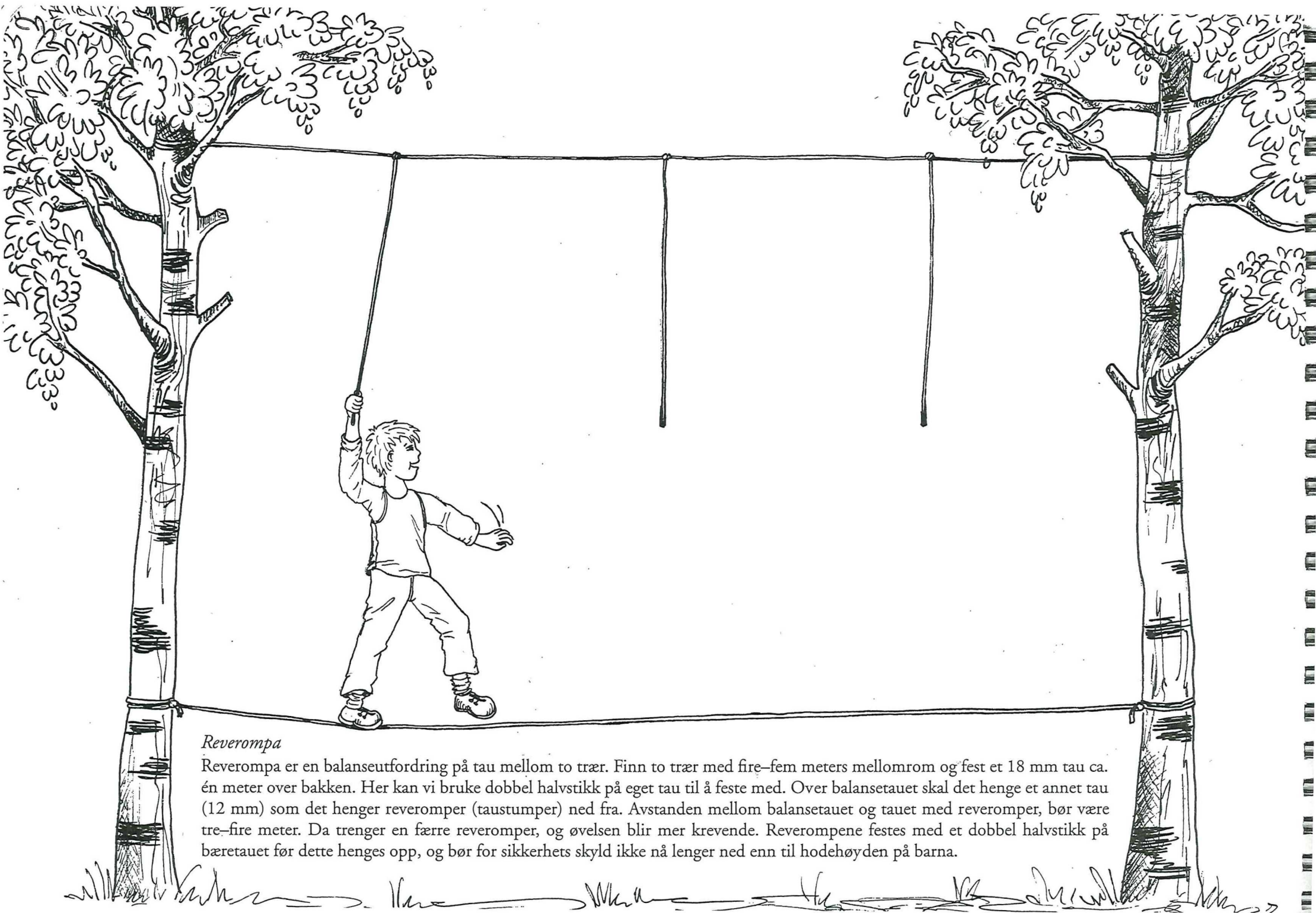

Miniatyrbilde

Barna deles opp i lag og får studere et miniatyrbilde som en voksen har laget. Bildet er en rute markert med pinner, og i ruten ligger f.eks. en grankvist, blad, en stein, noen kongler eller en pinne

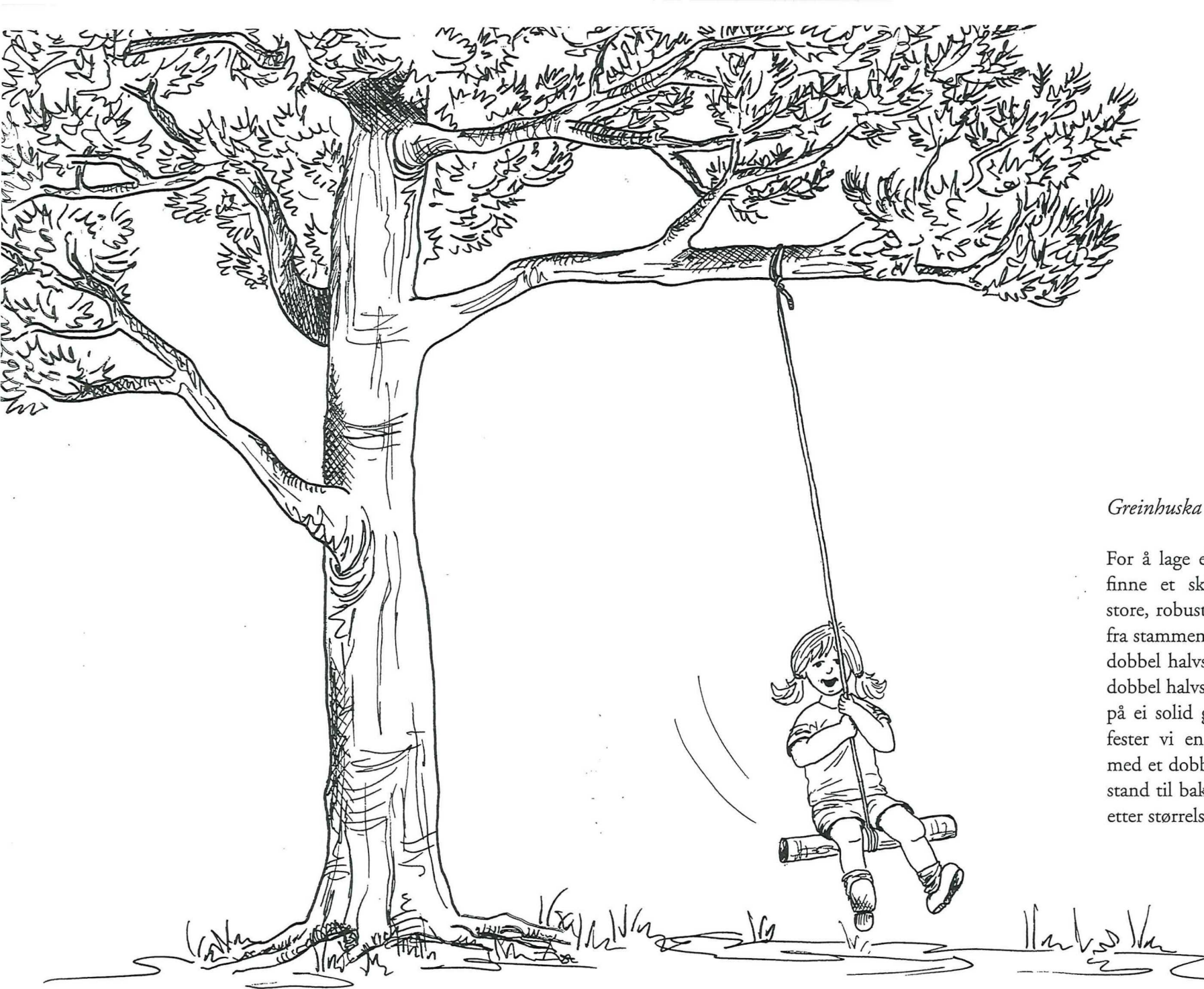
Når barna har sett på bilde noen minutter, får hvert lag - på en på forhånd oppgitt plass - lage et lignende bilde.

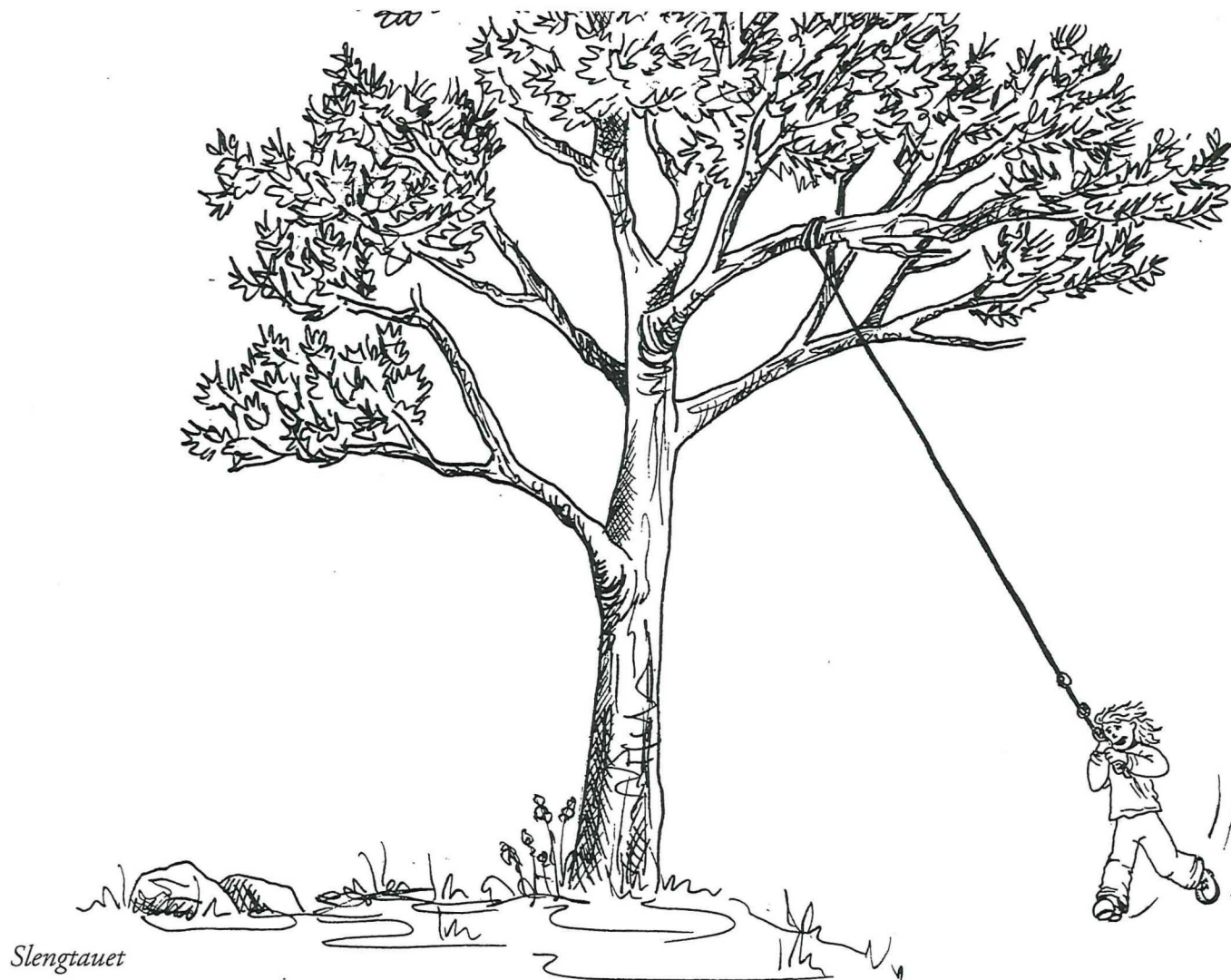
Reverompa

Reverompa er en balanseutfordring på tau mellom to trær. Finn to trær med fire–fem meters mellomrom og fest et 18 mm tau ca. én meter over bakken. Her kan vi bruke dobbel halvstikk på eget tau til å feste med. Over balansetauet skal det henge et annet tau (12 mm) som det henger reveromper (taustumper) ned fra. Avstanden mellom balansetauet og tauet med reveromper, bør være tre–fire meter. Da trenger en færre reveromper, og øvelsen blir mer krevende. Reverompene festes med et dobbel halvstikk på bæretauet før dette henges opp, og bør for sikkerhets skyld ikke nå lenger ned enn til hodehøyden på barna.

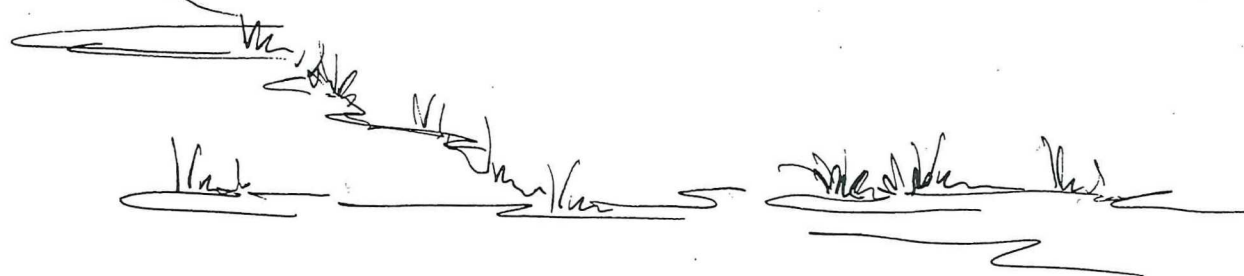
Greinhuska

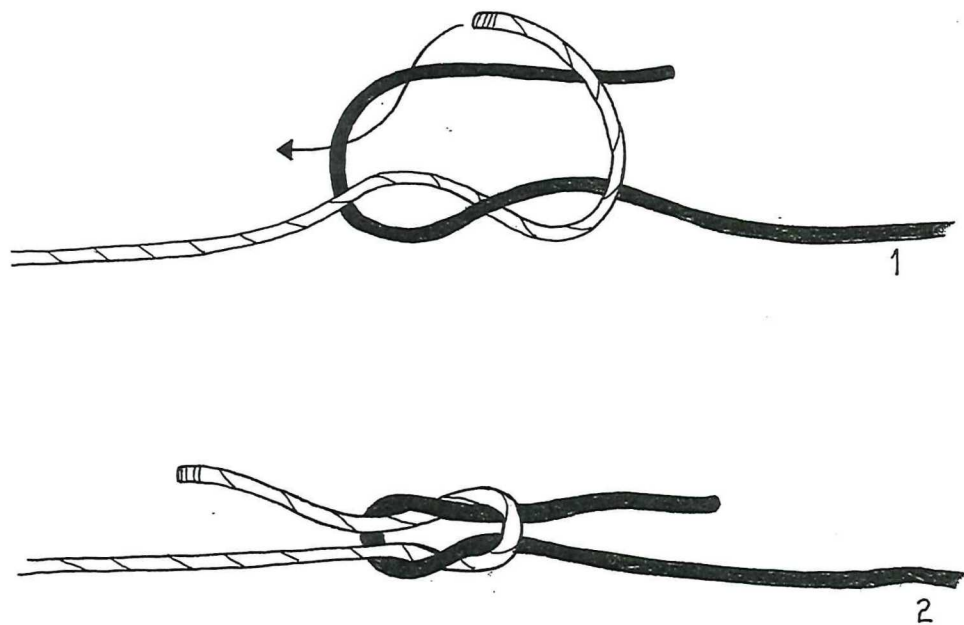
For å lage ei god greinhuske bør vi finne et skikkelig gammeltre med store, robuste greiner som går rett ut fra stammen. Fest et 18 mm tau med dobbel halvstikk som bindes av med dobbel halvstikk på eget tau langt ute på ei solid grein. På enden av tauet fester vi en halv meter lang pinne med et dobbel halvstikk. Pinnens avstand til bakken kan da lett reguleres etter størrelsen på barna.

Slengtauet

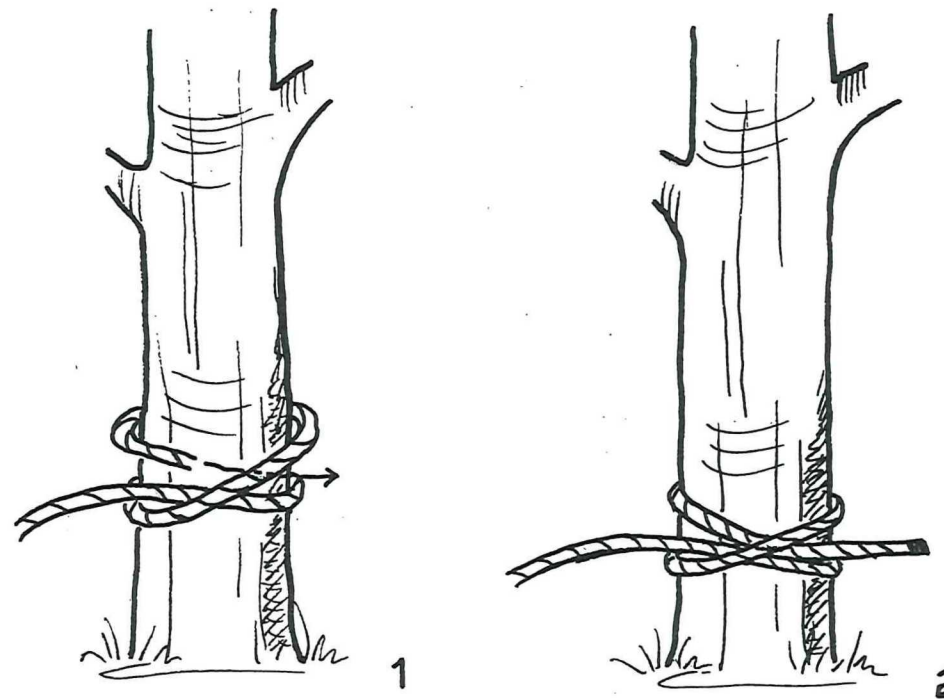
Slengtauet egner seg godt der det står et stort tre øverst i en bakke. Nedenfor treet bør bakken være fri for andre trær og steiner eller røtter i en halvsirkel. Slengtauet (18 mm) festes enten rundt trestammen eller i ei kraftig grein tre-fire meter oppe i treet med et dobbel halvstikk som bindes av med dobbel halvstikk på eget tau. Fjern alle greinene som er i veien. På enden av tauet lager vi noen store knuter som er gode å holde i. Da er det mulig å ta fart på den ene siden og svinge 180 grader rundt treet og inn i bakken på motsatt side.

Båtmannsknop

Brukes til skjøting av tau samt avbinding av to tauender. Kan lett forveksles med en «kjerringknute» eller «blåknute» fordi det er to vanlige knuter som legges oppå hverandre. Båtmannsknop blir det imidlertid først når den andre knuten legges motsatt av den første. En enkel sjekk om en har gjort det riktig, er å se om knutene danner et fint mønster.

Dobbel halvstikk

Dette er en knute som kan brukes til det meste. Den er særdeles hendig fordi den lett kan løsnes opp og strammes inn etter behov. Dobbel halvstikk trenger imidlertid vedvarende belastning for å være stabil.

Terninglek

Når du triller 1 hent en ting i naturen
som er vakker

Når du triller 2 hent to blad

Når du triller 3 hent tre røde ting fra
naturen

Når du triller 4 hent fire spisse ting fra
naturen

Når du triller 5 hent fem ting som er
myke å ta på fra naturen

Når du triller 6 hent seks kongler

Sardinmamma

Sted: Skog

Årstad: Hele året

Utstyr: Ingenting

Gjennomføring: En velges ut til å være *Sardinmamma*. Mens de andre står i en ring med ansiktene vendt innover og synger en sang, løper *Sardinmamma* avsted for å gjemme seg. *Sardinmamma* legger seg langflat på bakken og ligger helt stille uten å røre seg.

Når de andre er ferdige med sangen, løper de ut for å lete etter *Sardinmamma*. Den som finner *Sardinmamma*, legger seg tett inntil henne uten å si i fra til de andre. De neste som finner dem, gjør det samme slik at de blir liggende som sardiner i en boks.

Slik holder det på til alle har funnet *Sardinmamma*. Da begynner man på nytt, og den som fant *Sardinmamma* først, får være *Sardinmamma* i neste runde.

For de minste kan det være greit å ha en å lete eller gjemme seg sammen med, slik at man er to og to, eller tre og tre som går sammen.

Landart

Land art, eller stedskunst, er en kunstform der man bruker naturens egne materialer til å lage kunstverk i naturen.

1. Samle materialer:

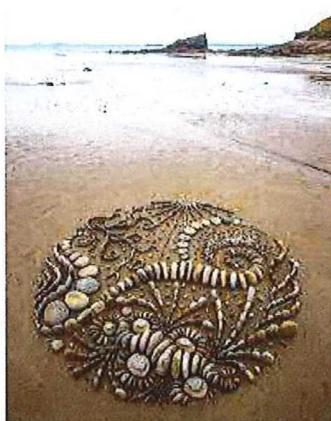
- Begynn med å utforske omgivelsene og plukk opp ulike ting som blader, pinner, steiner, blomster, kongler og annet du finner.
- Vær kreativ med farger og former for å lage spennende komposisjoner.

2. Velg et sted:

- Finn et område med en nøytral bakgrunn, for eksempel en gressplen, sandstrand eller skogbunn.
- Vurder om du vil jobbe med et større lerret eller et mindre område.

3. Lag kunstverk:

- Utforsk ulike geometriske former, mønstre eller figurer.
- Bruk fantasien og eksperimenter med å sette sammen materialene på kreative måter.
- Du kan lage bilder av mennesker, dyr eller abstrakte former.

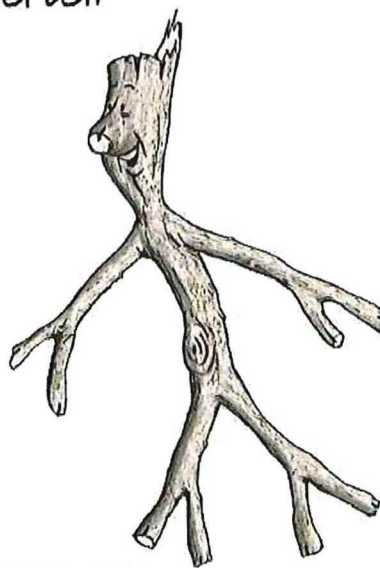

Spikke aktiviteter

Spikk et redskap, knerten eller knagg.

Knerten

Asland/Qvisten 2007

Korde

Lag minst to korder. Finn en balansestokk, to og to fekter oppå balansestokken.

Korden til fekting lages av tynne kvister hvor vi beholder noen blader ytterst. Det er klare regler for når fektekampen skal finne sted. De to som kjemper må holde balansen på en tømmerstokk og trækker du i bakken er du ute. Treff kun under brysthøyde. En dommer sjekker at spilleregler følges, en dommer for hver utøver teller antall treff og den som har flest treff etter en bestemt tid eller ikke har tråkket i bakken får en ny utfordrer.

Naturvev

HAIKU-DIKT

En japansk diktform som består av 3 vers (linjer) på 5, 7 og 5 stavelser. Diktet beskriver ofte øyeblikksbilder, en spontan opplevelse og da ofte i natur.

Månen

Månen titter opp
skumringen er snart på vei
skyggene kommer.

Morgenstund

Morgendugget gress
spindelvevet er vakkert
livet er herlig.